

De grote vernieuwer

PETER VAN BRUMMELEN

Hij domineerde de popmuziek in de jaren zeventig en leek zich per album een nieuw imago aan te meten. David Bowie (1947-2016) was een van de belangrijkste artiesten die de pop heeft gekend, en daar was hij zich terdege van bewust.

Onder Bowieliefhebbers was het de laatste tijd een heel populaire site: Supbowie.com. Het is een door twee Noorse fans opgezette website die draait om de vraag: wat deed Bowie toen hij zo oud was als jij?

Tik je leeftijd in en je krijgt te zien wat hij op die leeftijd deed. Een achttienjarige bezoeker komt er op die manier achter dat in 1966 de tot dan David Jones geheten zanger zich de artiestennaam David Bowie aanmat. Dit om verwarring te voorkomen met Davy Jones, de zanger van de toen populaire Amerikaanse groep The Monkees.

Natuurlijk laat je het als bezoeker van Supbowie.com niet bij je eigen leeftijd en ga je kijken wat Bowie in andere jaren deed. Zijn kinderjaren verschilden niet wezenlijk van die van anderen, maar vanaf zijn tiener-tijd steeg hij definitief ver boven de massa uit en leek zijn creativiteit eindeloos. Wat een ongelooflijk rijk leven. Wat een ongelooflijk rijke carrière. Als gewone sterveling zou je je bijna schuldig gaan voelen dat je al die tijd maar wat hebt lopen aanklooien.

David Bowie heeft het maximale uit zijn leven en zijn talent gehaald. En dat tot op het allerlaatst. Sinds hij in 2004 een hartaanval kreeg, leidde hij een teruggetrokken leven. Werd hij in zijn woonplaats New York op straat gespot, dan was dat nieuws. Maar twee jaar geleden was daar ineens *The next day*, een verrassend sterke comebackplaat, waarop Bowie muzikaal achteromkeek naar de jaren zeventig. Opvallend, want normaal gesproken keek hij altijd ver vooruit.

Vrijdag, op Bowies 69ste verjaardag, verscheen alweer een nieuw album: het mysterieuze, hoogst experimentele *Blackstar*. Een paar dagen later overleed Bowie. Pas nu komen we erachter dat hij al anderhalf jaar aan kanker leed. Het geeft de zo geheimzinnige teksten op zijn 25ste studioalbum een heel andere lading. Is die zwarte ster niet 'gewoon' de dood? Het is in elk geval een af-scheid in stijl: met de plaat, die hij opnam met New Yorkse jazzmuzikanten, plaatste hij zich weer volop in de belangstelling.

Onlangs ging in New York ook *Lazarus* in première, een door hem geschreven muziek-theaterstuk onder regie van Ivo van Hove. En dan is in Nederland kortgeleden ook nog eens *David Bowie is* geopend, een tentoonstelling in het Groninger Museum over zijn leven en werk die eerder te zien was in onder meer het Victoria and Albert Museum in Londen.

Vrijwel alles wat in Groningen te bekijken is, komt uit een collectie die in Bowies naam werd beheerd. Of het nu gaat om decorstukken, geluidsopnames, kattenbelletjes, affiches, foto's of schoenen – alles is zorgvuldig bewaard. Rond de 65.000 keurig geïnventariseerde items telt de collectie. Het gebeurt niet vaak dat een artiest of kunstenaar de boel zo netjes achterlaat. Bowie was een van de belangrijkste artiesten die de popmuziek heeft gekend, en daar was hij zich terdege van bewust.

Hij was er ook al vroeg van overtuigd dat hij een ster zou gaan worden (zie op de tentoonstelling in Groningen die foto van hem als zestienjarige zanger van het groepje The Kon-rads: een en al charisma en zelfverzekerdheid, toen al). Toch duurde het even voor hij zijn thuisland en de rest van de wereld had overtuigd van zijn kwaliteiten. Zijn in 1967 verschenen debuutalbum was zelfs een flop.

Het album dat daarop volgde, bevatte *Space oddity*, dat in 1969 Bowies eerste hit was. Maar hoe klassiek dat nummer nu ook is, toen bleef het in de Engelse hitparade steken op nummer vijf en het zou nog jaren duren voor hij er in Amerika succes mee had. Een echte ster werd Bowie met het in 1972 verschenen album *Ziggy Stardust*, een conceptplaat over de opkomst en val van een fictieve popster.

Vanaf dat moment waren de jaren zeventig van hem. Zoals The Beatles de popmuziek van de jaren zestig hadden gedomineerd, deed Bowie dat in de seventies. Hij was de grote vernieuwer van het decennium, de man die ver vooruitliep op trends – niet alleen muzikaal, maar ook als het ging om mode. Hij flirtte met biseksualiteit en leek

zich per album een nieuw imago aan te meten. *Changes* heet een van zijn grootste hits uit die tijd veelzeggend.

Met al die veranderingen vroeg hij veel van zijn fans, maar ze bleven hem meestal trouw. De metamorfose van de singer-songwriter die hij in de jaren zestig nog was, naar de glam-rockster die hij in de jaren zeventig werd, was misschien wel de meest radicale. Televisiekijkend Nederland maakte kennis met hem toen Bowie in 1974 in het programma *Top-Pop* het nummer *Rebel rebel* playbackte. Wie oud genoeg is om het zich te herinneren, moet zich ook de schok herinneren die hij ermee losmaakte.

Die kuif, dat lapje voor zijn oog, zijn androgyne verschijning; de Engelse zanger leek wel een wezen van een andere planeet. De wereld was nog maar net gewend aan Bowie als extravagante glamrockster of hij sloeg alweer een nieuwe weg in. Op het album *Young Americans* stortte hij zich op de zwarte muziek. Nog zo'n klassiek tv-fragment: Bowie die zijn hit *Golden years* playbackte in *Soul train*, het Amerikaanse programma waar normaal gesproken alleen zwarte artiesten hun opwachting maakten.

Niet alle fans waren ingenomen met Bowies vrijage met soulmuziek, maar het leverde hem in 1975 wel zijn eerste Amerikaanse nummer 1-hit op: het in samenwerking met John Lennon geschreven *Fame*. Een jaar later verscheen het album *Station to station*,

centraal

9

waarmee hij vooruitliep op de new wave van de vroege jaren tachtig. De in de tekst van het titelnummer genoemde *thin white duke* werd Bowies nieuwe persona: koel, afstandelijk, broodmager. Dat Bowie zo dun was, had te maken met zijn inmiddels zeer serieuze heroïneverslaving.

Om daarvan af te kicken vestigde hij zich, met collega-zanger Iggy Pop, in de tweede helft van de jaren zeventig in Berlijn. Drie albums nam hij er op, vaak de Berlijnse trilogie genoemd, die door velen worden beschouwd als het hoogtepunt van zijn carrière. Donkere en sombere, grotendeels elektronische platen zijn het, maar het titelnummer van het album *Heroes* werd wel een van Bowies grootste hits.

In de jaren tachtig maakte de wereld kennis met weer een heel andere Bowie. Sombereheid alom in die tijd, maar juist hij, afgekickt van de drugs en blakend gezond, lachte het leven toe. David Bowie meer dan swingende advies aan al die doemdenkers van toen: *Let's dance*.

‘Hij wilde Lazarus niet uitstellen’

Regisseur Ivo van Hove, die vorig jaar met Bowie in New York samenwerkte aan het muziektheaterstuk *Lazarus*, op Radio 1:

“Ik leefde al heel lang met de kennis dat dit eraan zat te komen. Hij heeft het me meer dan een jaar en drie maanden geleden verteld [dat hij leverkanker had], kort nadat hij het zelf had gehoord. Omdat we gingen samenwerken, wilde hij dat ik wist waarom hij er niet altijd bij kon zijn. Hij heeft me in vertrouwen genomen en ik heb dat niet beschaamd. Ik heb het zelfs niet aan Jan Versweyveld, mijn partner, gezegd.”

“Ik wilde *Lazarus* uitstellen, maar dat wilde hij absoluut niet. Hij heeft een ongelooflijke strijd gevoerd. Hij wou echt niet dood. Hij wilde blijven leven. *Lazarus* is heel intens geweest, ook door het geheim dat ik moest bewaren. Toen ik hem in New York in de auto zag stappen, wist ik dat dit waarschijnlijk de laatste keer was dat ik hem gezien zou hebben.”

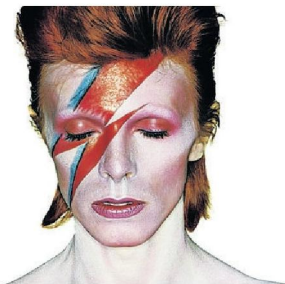
Hij was er al vroeg van overtuigd dat hij een ster zou worden

1965: David Jones

1977: Heroes

1973: Aladdin Sane

1983: Let's dance

1973: Rebel rebel

2015: Blackstar

1974: Diamond dogs

1976: Thin white duke

FOTO'S
ANP,
TERRY O'NEILL
& CA/REDFERN

